

Provedba nastave tjelesne i zdravstvene kulture u primarnom obrazovanju

Odgoj danas za sutra:

Premošćivanje jaza između učionice i realnosti

3. međunarodna znanstvena i umjetnička konferencija
Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Suvremene
teme u odgoju i obrazovanju – STOO4 u suradnji s
Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti

Ivana Žagar

*OŠ Sveti Matej, Viškovo
zagar.ivana@gmail.com*

Sekcija - Kineziološka edukacija i sport

Broj rada: 54

Kategorija članka: Izvorni znanstveni članak

Sažetak

Cilj ovog kvantitativnog istraživanja je ispitati mišljenja učitelja razredne nastave o učestalosti provedbe nastave tjelesne i zdravstvene kulture u primarnom obrazovanju te ulogu kinezioloških kompetencija učitelja, socijalne podrške, kao i materijalnih uvjeta rada potrebnih za provedbu nastave tjelesne i zdravstvene kulture u primarnom obrazovanju. Na uzorku od 141 ispitanika učitelja razredne nastave iz nekoliko županija Republike Hrvatske u školskoj godini 2023./2024. koji rade u matičnim i područnim školama testirat će se hipoteze povezanosti između kinezioloških kompetencija učitelja, materijalnih uvjeta rada i socijalne podrške s učestalosti provedbe nastave tjelesne i zdravstvene kulture u primarnom obrazovanju. Za potrebe ovog istraživanja modificiran je upitnik TZK 99 (Petračić, 2023) koji sadrži tri dijela tj. čimbenici su podijeljeni u tri kategorije: 1) kineziološke kompetencije, 2) socijalne podrška i 3) materijalni uvjeti rada a odgovaranje će se vršiti na Likertovoj ljestvici. Za sve varijable izračunati su deskriptivni statistički pokazatelji, dok je povezanost između određenih čimbenika i učestalosti provedbe nastave TZK utvrđena korelacijskim analizama, a doprinos kinezioloških kompetencija, socijalne podrške i materijalnih uvjeta rada predikciji provedbe nastave tjelesne i zdravstvene kulture u primarnom obrazovanju hijerarhijskom regresijskom analizom. S obzirom na to da u Republici Hrvatskoj postoje matične i područne škole te je njihova opremljenost različita od županije do županije očekuju se različiti rezultati kod materijalnih uvjeta rada i socijalne podrške.

Gljučne riječi:

cjeloživotno učenje; kineziološke kompetencije; kurikulum TZK; tjelesno vježbanje; učitelji razredne nastave

Uvod

Kompetencija dolazi od engl. riječi competences označavajući pri tom skup znanja i vještina, odnosno pripadajuću samostalnost i odgovornost (prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru,

2009). Za stručnim usavršavanjem učitelja u Republici Hrvatskoj postoji izrazito naglašena potreba prema istraživanjima. Utvrđeno je da postoje područja koja zahtijevaju uvođenje kvalitetnog sustava bodovanja ostvarujući ih kroz sudjelovanja u stručnim usavršavanjima ili kroz realizaciju poslijediplomskog obrazovanja iz područja metodika ili obrazovnih znanosti (Rajić i Lapat, 2010).

Kurikulum za nastavni predmet Tjelesne i zdravstvene kulture (kratica: u daljnjem tekstu TZK) za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj provodi se u cjelokupnom odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske kao i u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Tjelesna aktivnost djece, učenika i mladih u današnje vrijeme zamijenjena je sjedilačkim načinom života, provođenjem slobodnog vremena uz moderne tehnologije iako ravnotežu u fiziološkim, funkcionalnim i regulacijskim mehanizmima omogućuje tjelesno vježbanje (Badrić i Barić, 2006). Za izradu planova i programa za TZKu Republici Hrvatskoj poznajemo dvije metodologije. Standardnu metodologiju koja se primjenjivala na područjima zemalja bivše Jugoslavije više od pola stoljeća i kurikulumsku metodologiju koja se koristi posljednjih dvadeset godina (Neljak, 2013). Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014) ističe da se Republika Hrvatska usmjerava na kurikulumski odgojno-obrazovni sustav (Badrić, 2017).

Hanushek i Rivkin (2007) potvrđuju teoriju da učitelji u urbanim sredinama iskazuju manje zadovoljstvo uvjetima rada te autori ističu razlike u visinama plaća među učiteljima u određenim školama. Rezultatima deskriptivnih pokazatelja utvrđeno je da kategorija koja opisuje kineziološke kompetencije učitelja potvrđuje da se velika većina učitelja smatra kompetentnim za provedbu nastave TZK (Kyriakides i Tsangaridou, 2008).

Nezadovoljavajući status predmeta TZK u školi i društvu, učitelji razredne nastave ističu kao jedan od otežavajućih faktora za provedbu nastave TZK (Šumanović i sur. 2016). Barroso i sur., (2005) u istraživanju provedenom na nastavnicima TZK u osnovnim školama kao jednu od važnijih utvrđenih prepreka za kvalitetnu provedbu nastave TZK ističu nizak prioritet TZK u odnosu na druge predmete. Druga ranija istraživanja spominju marginalizaciju predmeta TZK (Pišot i sur., 2014; Rink, 2013).

Pavin, Rijavec i Miljević-Ridički (2005) ističu ključne izvore zadovoljstva ili nezadovoljstva u radu učitelja. Osim motivacije, uvjeta rada, visine plaća dolazimo i do bitne odrednice kvalitete poučavanja. U istraživanju Phillips i Carlisle (1983) ističu korelaciju između učiteljevih poznavanja nastavne materije i postignuća učenika koji djeluju na učinkovitost nastave TZK.

Kunter, Frenzel, Nagy, Baumert i Pekrun (2011) ističu da za proučavanje entuzijazma učitelja koji utječe na ishode učenja, treba naglasiti postojanje dviju nezavisnih proporcija: entuzijazam za predmet i entuzijazam za poučavanje.

Osnovne škole u Republici Hrvatskoj, bilo da je riječ o ruralnim ili urbanim sredinama, razlikuju se po materijalnim uvjetima rada, nastavnim sredstvima i pomagalima, različitom podrškom ravnatelja, drugih učitelja, roditelja, sredine u kojoj rade kao i brojem učenika u razrednim odjelima. Mišigoj-Duraković i sur. (1999) ističu važnost da ciljevi i zadaća TZK-a kod učenika i mladeži stavlja tjelesno vježbanje u funkciju očuvanja zdravlja, tjelesnog razvoja, razvoja osobina ličnosti kao i usvajanja motoričkih znanja. Također ističu da 2 ili 3 sata nastave tjelesne i zdravstvene kulture nije dovoljno nego da učenicima mlađe školske dobi treba osigurati vježbanje

svaki dan. Petračić (2023) u svom istraživanju ističe da podaci koji su dobiveni tijekom njegovog istraživanja o povezanosti nekih odrednica rada s kvalitetom provedbe nastave tjelesne i zdravstvene kulture u školskoj 2009./2010. sigurno dosada promijenjeni. Iz svega navedenog proizlazi potreba za ovim istraživanjem.

Cilj istraživanja je ispitati provedbu nastave tjelesne i zdravstvene kulture u primarnom obrazovanju te ulogu kinezioloških kompetencija učitelja, socijalne podrške, kao i materijalnih uvjeta rada potrebnih za provedbu nastave tjelesne i zdravstvene kulture.

Hipoteze

H1: Postoji statistički značajna povezanost između samoprocjene kinezioloških kompetencija učitelja i učestalosti provedbe nastave TZK-a.

H2: Postoji statistički značajna pozitivna povezanost materijalnih uvjeta rada u školi i učestalosti provedbe nastave TZK-a. Učitelji koji materijalne uvjete procjenjuju boljima učestalije provode nastavu TZK-a.

H3: Postoji statistički značajna povezanost između socijalne podrške i učestalosti provedbe nastave.

H4: Kineziološke kompetencije, materijalni uvjeti rada i socijalna podrška su statistički značajni pozitivni prediktori učestalosti provođenja nastave TZK-a.

Metode rada

Istraživanje je provedeno na uzorku od 141 učitelja/ice razredne nastave koji rade u matičnim i područnim osnovnim školama od kojih smo dobiti uvid u stanje provedbe nastave TZK u nižim razredima osnovne škole Republike Hrvatske.

Ovo istraživanje je kvantitativnog karaktera tj. spada u deskriptivna korelacijska istraživanja.

Za potrebe ovog istraživanja modificiran je upitnik TZK 99 (Petračić, 2023) koji sadrži tri dijela tj. čimbenici su podijeljeni u tri kategorije: 1) kineziološke kompetencije, 2) socijalne podrška 3) materijalni uvjeti rada. Odgovaranje se vršilo na Likertovoj ljestvici: : 1) „Potpuno se slažem“, 2) „Uglavnom se ne slažem“ 3) „Nisam siguran/a“, 4) „Uglavnom se slažem“ i 5) „Potpuno se slažem“. Kategorija čimbenika nazvana „kineziološke kompetencije“ sadrži sedam čestica, kategorija čimbenika nazvana „socijalna podrška“ sadrži šest čestica, te kategorija pod nazivom „materijalni uvjeti rada“ sadrži sedam čestica.

Drugi dio mjernog instrumenta sastoji se od skale s 18 tvrdnji koje kvalitetu provedbe nastave TZK procjenjuju kroz pet kategorija i to: 1) učestalost provedbe, 2) korištenje metoda rada i metodičkih organizacijskih oblika rada, 3) korištenje prostora i nastavne opreme i 4) praćenje, provjeravanje i

ocjenjivanje i 5) programiranje i pripremanje. Za svaku česticu ispitanici su mogli izraziti svoj odgovor pomoću skale odgovora : 1 „Nikad“, 2 „Rijetko“, 3 „Povremeno“, 4 „Često“ i 5 „Uvijek“.

Kategorija čimbenika nazvana „učestalost provedbe“ sadrži četiri čestice, kategorija čimbenika nazvana „korištenje metoda rada i metodičkih organizacijskih oblika rada“ sadrži tri čestice, kategorija nazvana „korištenje prostora i nastavne opreme“ sadrži četiri čestice, kategorija čimbenika nazvana „praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje“ sadrži dvije čestice i kategorija pod nazivom „programiranje i pripremanje“ sadrži pet čestica.

Treći dio upitnika su pitanja upitnika o sociodemografskim obilježjima ispitanika učitelja razredne nastave a sastoji se od deset pitanja na koje su ispitanici upitani o : 1) spolu, 2) dobi, 3) radnom stažu, 4) stručnoj spremi, 5) napredovanjem u struci, 6) županiji u kojoj rade, 7) veličini mjesta u kojem rade, 8) je li škola u kojoj rade matična ili područna, 9) brojnost učenika u školi i 10) kojem razredu predaju.

Metode obrade podataka

Statističke analize koje su se koristile u istraživanju su: deskriptivna statistika (M – aritmetička sredina, C – centralna vrijednost, D – dominantna vrijednost, SD – standardna devijacija, Skew. – zakrivljenost, Kurt. – spljoštenost, min – najmanji rezultat, maks – najveći rezultat). Povezanost se analizirala Spermanovim koeficijentom korelacije, a regresijskom analizom se provjerilo jesu li kineziološke kompetencije, materijalni uvjeti rada i socijalna podrška statistički značajni pozitivni prediktori učestalosti provođenja nastave TZK. U dobivenim rezultatima, temeljem značajnih Kolmogorov Smirnov testova, također vidimo da sve distribucije rezultata odstupaju statistički značajno od normalne raspodjele. To znači da je u daljnjoj obradi podataka opravdanije koristiti neparametrijske testove te bi se pri proučavanju srednjih vrijednosti trebalo osloniti na centralnu vrijednost (C), a ne na aritmetičku sredinu (M).

Analiza se izvela SPSS statističkim softverskim programom. Statistička značajnost razlika testirana je na razini značajnosti $p < 0,05$.

Rezultati

U istraživanju su sudjelovale učitelji/ce razredne nastave u Republici Hrvatskoj iz više županija koje su većinom učiteljice (94 %), visoke stručne spreme (79 %) koje rade u matičnim školama (72 %). $\frac{1}{4}$ su iz Požeško-slavonske županije i $\frac{1}{5}$ iz Grada Zagreba, dok su ostali u malim omjerima raspoređeni po drugim županijama. Što se tiče veličine mjesta u kojem rade po oko trećina radi u mjestu s do 2000 i više od 100 000 stanovnika, a po $\frac{1}{5}$ u ostale dvije veličine naselja. Veličina škole u kojoj rade je za $\frac{1}{3}$ 401-800 učenika, a za po $\frac{1}{4}$ manje od 200 te 201-400 učenika. Polovica učitelja/učiteljica je bez napredovanja $\frac{1}{4}$ su mentori i $\frac{1}{5}$ savjetnici.

Što se tiče dobi i staža, ispitanici u prosjeku imaju 45 godina (M = 45,7; SD = 8,47; C = 45) te 21 godinu staža (M = 21,3; SD = 8,93; C = 21).

Prema dobivenim rezultatima učitelji/ce procjenjuju sve svoje kineziološke kompetencije kao vrlo visoke ($M = 4,6$; $C = 5$), osim kompetencije za samostalno pisanje programa TZK koju procjenjuju kao visoku ($M = 4,2$; $C = 4$). Sve materijalne uvjete procjenjuju visoko ($M = 3,5-3,8$; $C = 4-5$) osim prostor za pripremu učitelja/učiteljica za nastavu TZK koji je ocjenjen kao osrednji ($M = 3,1$; $C = 3$) dok za učestalost provedbe nastave TZK-a sve čestice su procijenjene vrlo visoko ($M = 4,7$; $C = 5$.)

Kod korištenja nastavne opreme i rekvizita kao vrlo visoke su procijenjene provođenje nastave na otvorenom ($M = 4,6$; $C = 5$) i korištenje rekvizita ($M = 4,5$; $C = 5$) te korištenje sprava ($M = 4,3$; $C = 5$) visokom. Tvrdnja iz praćenja, provjere i ocjenjivanja se procjenjuju kao vrlo visoke ($M = 4,6$; $C = 5$), dok programiranje i pripremanje pronalazimo u tri kategorije: vrlo visokoj ($M = 4,5$; $C = 5$) za prilagođavanje potrebama učenika i obrađivanje 2 ili više nastavnih tema u jednom satu, visokoj ($M = 4,2$; $C = 4$) za metodičku pripremu za sat TZK te osrednjoj ($M = 3,3-3,4$; $C = 3-4$) za pisanje nastavne pripreme i vođenje pregleda rada TZK-a.

Tablica 1 Spearmanovi koeficijenti korelacije

čimbenik	tvrdnja	Nastavu TZK provodim 3 puta tjedno (1. do 3. razreda).	Nastavu TZK provodim 2 puta tjedno (4. razred).
KINEZIOLOŠKA KOMPETENTNOST	Kompetentan/a sam za demonstriranje nastavnih sadržaja TZK-a predviđenih programom TZK.	,15	,05
	Kompetentan/a sam za samostalno provođenje inicijalnog provjeravanje.	,23**	,12
	Kompetentan/a sam za realizaciju nastavnih sadržaja iz programa TZK.	,20*	,06
	Kompetentan/a sam za samostalno pisanje programa TZK.	,20*	,11
	Kompetentan/a sam za samostalno provođenje nastave TZK.	,18*	,19*
	Teorijski sam kompetentan/a za provođenje nastave TZK.	,09	,10
	Metodički sam kompetentan/a za provedbu nastave TZK.	,08	-,03
MATEIRIJALNI UVJETI RADA	Na raspolaganju imam potrebne sprave za provedbu nastave TZK.	,11	,15

Na raspolaganju imam potrebne rekvizite za provedbu nastave TZK.	,12	,08	
Za nastavu TZK raspoloživa mi je dvorana za tjelesno vježbanje.	,05	,12	
Zadovoljan/a sam kvalitetom dvorane za provedbu TZK.	,07	,12	
Zadovoljan/a sam kvalitetom vanjskih prostora za provedbu TZK.	-,01	,07	
Zadovoljan/a sam higijenskim uvjetima u dvorani za tjelesno vježbanje.	,08	,07	
Prostor za pripremu učitelja/učiteljica za nastavu TZK je primjeren.	,08	,08	
SOCIJALNA PODRŠKA	Ravnatelj škole podržava opremanje prostora za provedbu nastave TZK.	,13	,12
	U školi je prisutna pozitivna atmosfera među učiteljima/učiteljicama.	,19*	,19*
	U školi je prisutna dobra suradnja među učiteljima/učiteljicama.	,16	,16
	Ostali učitelji/učiteljice u mojoj školi kvalitetno provode nastavu TZK.	,15	,21*
	Roditelji mojih učenika zainteresirani su za kvalitetnu provedbu nastave TZK.	,16	,23**
	Agencija za odgoj i obrazovanje pruža mi edukacije za kvalitetnu provedu nastave TZK.	,21*	,11

LEGENDA: ** - statistički značajno uz $p < 0,01$; * - statistički značajno uz $p < 0,05$

Tablica 2 Doprinos kineziološke kompetentnosti, materijalnih uvjeta rada i socijalne podrške u objašnjenju učestalosti provođenja nastave TZK-a 3 puta tjedno (1. do 3. razreda)

<i>čimbenik</i>	<i>tvrdnja</i>	<i>β</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
KINEZIOLOŠKA KOMPETENTNOST	Kompetentan/a sam za demonstriranje nastavnih sadržaja TZK-a predviđenih programom TZK.	,05	,39	,70
	Kompetentan/a sam za samostalno provođenje inicijalnog provjeravanje.	,17	1,54	,13
	Kompetentan/a sam za realizaciju nastavnih sadržaja iz programa TZK.	,07	,54	,59
	Kompetentan/a sam za samostalno pisanje programa TZK.	,08	,65	,52
	Kompetentan/a sam za samostalno provođenje nastave TZK.	-,09	-,66	,51
	Teorijski sam kompetentan/a za provođenje nastave TZK.	-,26	-1,92	,06
	Metodički sam kompetentan/a za provedbu nastave TZK.	,18	1,44	,15
MATEIRIJALNI UVJETI RADA	Na raspolaganju imam potrebne sprave za provedbu nastave TZK.	,03	,13	,90
	Na raspolaganju imam potrebne rekvizite za provedbu nastave TZK.	-,12	-,72	,47

Za nastavu TZK raspoloživa mi je dvorana za tjelesno vježbanje.		,15	,96	,34	
Zadovoljan/a sam kvalitetom dvorane za provedbu TZK.		,03	,15	,88	
Zadovoljan/a sam kvalitetom vanjskih prostora za provedbu TZK.		-,06	-,50	,62	
Zadovoljan/a sam higijenskim uvjetima u dvorani za tjelesno vježbanje.		-,16	-,89	,38	
Prostor za pripremu učitelja/učiteljica za nastavu TZK je primjeren.		,04	,27	,79	
SOCIJALNA PODRŠKA	Ravnatelj škole podržava opremanje prostora za provedbu nastave TZK.		,05	,51	,61
	U školi je prisutna pozitivna atmosfera među učiteljima/učiteljima.		,24	1,20	,23
	U školi je prisutna dobra suradnja među učiteljima/učiteljima.	-,14	-,72		,47
	Ostali učitelji/učiteljice u mojoj školi kvalitetno provode nastavu TZK.	-,02	-,16		,87

Roditelji mojih učenika zainteresirani su za kvalitetnu provedbu nastave TZK.	,11	1,06	,29		
Agencija za odgoj i obrazovanje pruža mi edukacije za kvalitetnu provedu nastave TZK.	,17	1,83	,07		

LEGENDA: β – beta ponder, t – t test, p – vjerojatnost pogreške

Rezultati u tablici 1. dokazuju provjeru prve tri hipoteze, prikazani su Spearmanovi neparametrijski koeficijenti korelacije između prve dvije tvrdnje koje tvore čimbenik učestalosti provedbe nastave TZK-a i tvrdnji kineziološke kompetentnosti, socijalne podrške te materijalnih uvjeta rada.

Prva hipoteza je djelomično potvrđena, uglavnom za nastavu od 1. do 3. razreda. 4 od 6 kompetencija su statistički značajno povezane s učestalošću provođenja nastave TZK-a: Kompetentan/a sam za samostalno provođenje inicijalnog provjeravanje ($r = ,23$; $p < ,01$), Kompetentan/a sam za realizaciju nastavnih sadržaja iz programa TZK ($r = ,20$; $p < ,05$), Kompetentan/a sam za samostalno pisanje programa TZK ($r = ,20$; $p < ,05$) i Kompetentan/a sam za samostalno provođenje nastave TZK ($r = ,18$; $p < ,05$). Druga hipoteza da postoji statistički značajna pozitivna povezanost materijalnih uvjeta rada u školi i učestalosti provedbe nastave TZK-a odnosno da učitelji koji materijalne uvjete procjenjuju boljima učestalije provode nastavu TKZ-a nije se potvrdila. Niti jedan od Spearmanovih koeficijenata između učestalosti i materijalnih uvjeta nije statistički značajan.

Treća hipoteza da postoji statistički značajna pozitivna povezanost socijalne podrške i učestalosti provedbe nastave TZK-a odnosno da učitelji koji procjenjuju da imaju veću socijalnu podršku u školi češće provode nastavu iz TZK-a također je djelomično potvrđena.

Rezultati u tablici 2. dokazuju da su prve tri hipoteze zapravo predanalize za četvrtu hipotezu tj. da su kineziološke kompetencije, materijalni uvjeti rada i socijalna podrška statistički značajni pozitivni prediktori učestalosti provođenja nastave TZK-a. Iako distribucije rezultata u svim varijablama nisu normalno distribuirane, one su simetrične i malo pomaknute odnosno pozitivno asimetrične te je korištena stupnjevita regresijska analiza.

Za provjeru hipoteze, provedene su dvije stupnjevite regresijske analize s učestalošću kao kriterijskim te kompetentnosti, socijalnom podrškom i materijalnim uvjetima rada kao prediktorima. Ponajprije je provjerena multikolinearnost te se pokazalo da je Durbin-Watson test prihvatljiv (1.954), a VIF faktori su za sve osim tri varijable manji od 4 (kreću se od 1,24 do 6,25). Rezultati su

pokazali da regresijski koeficijent za učestalost provođenja nastave 3 puta tjedno (od 1. do 3. razreda) iznosi $R = ,370$ ($R^2 = ,137$) no međutim, povećanje postotka objašnjene varijance učestalosti provođenja nastave TZK-a temeljem uvrštenih prediktora nije statistički značajno ($F(20/120) = 0,95$; $p > ,05$), te sukladno tome niti pojedini beta ponderi nisu statistički značajni, odnosno pojedini prediktori ne doprinose objašnjenju ove varijable.

Tablica 3 *Doprinos kineziološke kompetentnosti, materijalnih uvjeta rada i socijalne podrške u objašnjenju učestalosti provođenja nastave TZK-a 2 puta tjedno (4. razreda)*

čimbenik	tvrdnja	β	t	p
KINEZIOLOŠKA KOMPETENTNOST	Kompetentan/a sam za demonstriranje nastavnih sadržaja TZK-a predviđenih programom TZK.	-,19	-1,77	,08
	Kompetentan/a sam za samostalno provođenje inicijalnog provjeravanje.	-,05	-,52	,60
	Kompetentan/a sam za realizaciju nastavnih sadržaja iz programa TZK.	-,17	-1,36	,18
	Kompetentan/a sam za samostalno pisanje programa TZK.	,16	1,46	,15
	Kompetentan/a sam za samostalno provođenje nastave TZK.	,34	2,71	,01
	Teorijski sam kompetentan/a za provođenje nastave TZK.	-,07	-,60	,55
	Metodički sam kompetentan/a za provedbu nastave TZK.	-,21	-1,87	,06
MATEIRIJALNI UVJETI RADA	Na raspolaganju imam potrebne sprave za provedbu nastave TZK.	,27	1,47	,14

Na raspolaganju imam potrebne rekvizite za provedbu nastave TZK.	-,23	-1,49	,14	
Za nastavu TZK raspoloživa mi je dvorana za tjelesno vježbanje.	,07	,48	,63	
Zadovoljan/a sam kvalitetom dvorane za provedbu TZK.	,31	1,59	,11	
Zadovoljan/a sam kvalitetom vanjskih prostora za provedbu TZK.	,10	,93	,35	
Zadovoljan/a sam higijenskim uvjetima u dvorani za tjelesno vježbanje.	,39	2,44	,02	
Prostor za pripremu učitelja/učiteljica za nastavu TZK je primjeren.	-,11	-,89	,38	
SOCIJALNA PODRŠKA	Ravnatelj škole podržava opremanje prostora za provedbu nastave TZK.	-,13	-1,30	,20
	U školi je prisutna pozitivna atmosfera među učiteljima/učiteljicama.	,41	2,22	,03
	U školi je prisutna dobra suradnja među učiteljima/učiteljicama.	-,24	-1,29	,20
	Ostali učitelji/učiteljice u mojoj školi kvalitetno provode nastavu TZK.	,11	1,00	,32
	Roditelji mojih učenika zainteresirani su za kvalitetnu provedbu nastave TZK.	,23	2,38	,02

Agencija za odgoj i obrazovanje pruža mi edukacije za kvalitetnu provedu nastave TZK.	,09	1,06	,29

LEGENDA: β – beta ponder, t – t test, p – vjerojatnost pogreške

Dobiveni rezultati iz tablice 3. za provođenje nastave 2 puta tjedno u 4. razredu pokazuju prediktivnost pojedinih varijabli. Prvo je provjerena multikolinearnost te se pokazalo da je Durbin-Watson test prihvatljiv (1.886), a VIF faktori su za sve osim tri varijable manji od 4 (kreću se od 1,24 do 6,20). Rezultati su pokazali da regresijski koeficijent za učestalost provođenja nastave 2 puta tjedno u 4. razredu iznosi $R = ,516$ ($R^2 = ,266$) te uvršteni prediktori objašnjavaju 26.7 % varijance učestalosti provođenja nastave u 4. razredu osnovne škole. Povećanje postotka objašnjene varijance temeljem uvrštenih prediktora je statistički značajno ($F(20/120) = 2,17$; $p < ,01$) te sukladno tome neki su beta ponderi statistički značajni i pojedini prediktori doprinose objašnjenju učestalosti provođenja nastave TZK-a 2 puta tjedno (4.razred). Dobiveni podaci pokazuju da je po jedna varijabla čimbenika kineziološke kompetentnosti i materijalnih uvjeta statistički značajan prediktor provođenja nastave 2. tjedno u 4. razredu, te da su značajna dva elementa čimbenika socijalne podrške. Značajni beta ponderi dobiveni su za varijable: Kompetentan/a sam za samostalno provođenje nastave TZK ($\beta = ,34$; $t = 2,7$; $p < ,01$), Zadovoljan/a sam higijenskim uvjetima u dvorani za tjelesno vježbanje ($\beta = ,39$; $t = -2,44$; $p < ,05$), U školi je prisutna pozitivna atmosfera među učiteljima/učiteljicama ($\beta = ,41$; $t = 2,22$; $p < ,05$) i Roditelji mojih učenika zainteresirani su za kvalitetnu provedbu nastave TZK ($\beta = ,23$; $t = 2,38$, $p < ,05$). Ove varijable na ovom uzorku ispitanika značajno pridonose predviđanju učestalosti provođenja nastave TZK-a 2 puta tjedno u četvrtom razredu osnovne škole.

Rasprava

Učestalost provedbe nastave TZK od strane učitala/ica razredne nastave

Analizirajući rezultate deskriptivnih pokazatelja iz kategorije *Kinezioloških kompetentnosti* evidentno je kako se većina učitelja uglavnom osjeća kompetentnim za provedbu nastave TZK. Kyriakides i Tsangaridou (2008) u svom istraživanju ističu da je rezultatima deskriptivnih pokazatelja utvrđeno je da kategorija koja opisuje kineziološke kompetencije učitelja potvrđuje da se velika većina učitelja smatra kompetentnim za provedbu nastave TZK s obzirom na ustanovljenu pozitivnu povezanost između učinkovitosti učenika u testovima motoričkih sposobnosti i učiteljevog poznavanja nastavne materije.

Pašalić (2009) u istraživanju stavova i akademskih kompetencija učitelja razredne nastave za tjelesnu i zdravstvenu kulturu, ističe da su kompetencije učitelja na niskoj razini. U istraživanju Milić i sur. (2022) na uzorku od 111 učiteljica razredne nastave u Hrvatskoj potvrđena je najniža razina kompetencija učiteljica u nastavi TZK. Za svoju metodičku kompetentnost za provedbu nastave TZK učitelji su pokazali najveći osjećaj kompetentnosti.

Analiza rezultata deskriptivnih pokazatelja iz kategorije *Socijalna podrška* učitelji/ce razredne nastave percipiraju kao visoku osim u slučaju podrške Agencije za odgoj i obrazovanje koju smatraju niti niskom niti visokom. Podršku Agencije za odgoj i obrazovanje doživljavaju tako da im se ne pruža velika podrška za kvalitetnu provedbu nastave TZK. U nekim je istraživanjima utvrđen značajan napredak u kvaliteti provedbe nastave TZK kod onih učitelja razredne nastave koji su prošli dodatno stručno usavršavanje (Ward i sur., 2015; Miller i sur., 2017). Nameće se zaključak da je potrebno redovito organizirati dodatne edukacije i stručna usavršavanja u tjelesnom i zdravstvenom odgojno – obrazovnom području (Yildizer i Munusturlar, 2022) čija je osnovna zadaća podizanje kompetencija učitelja razredne nastave za kvalitetnu provedbu nastave TZK. Promatrajući ostale rezultate deskriptivnih pokazatelja može se zaključiti kako se učitelji uglavnom slažu da je u školi prisutna dobra suradnja i pozitivna atmosfera među učiteljima, što uvelike može dovesti do veće kvalitete podučavanja i učestalosti provođenja nastave TZK-a. U istraživanju Šumanović i suradnika (2016) kao jedan od otežavajućih faktora za provedbu nastave TZK navode suradnju učitelja razredne nastave s nastavnicima TZK.

Analiza rezultata deskriptivnih pokazatelja iz kategorije *Materijalni uvjeti rada* učitelji/ce razredne nastave procjenjuju sve materijalne uvjete visoko osim prostora za pripremu učitelja/učiteljica za nastavu TZK koji je ocijenjen kao osrednji.

Glavni izvor nezadovoljstva poslom u svom istraživanju ističu Pavin i sur. (2005) u kojem navode materijalno stanje škola. U Republici Hrvatskoj još uvijek postoje velike razlika između škola kada je riječ o materijalnim uvjetima rada. Nedostatak kvalitetne dvorane za provedbu nastave TZK kao i loše opremljen prostor za pripremu učitelja za nastavu TZK i dalje je predstavlja problem u hrvatskim školama. Navedeno dokazuju rezultati istraživanja Šumanović i sur. (2016) u kojem se loši materijalni uvjeti rada ističu kao čimbenik provedbe nastave TZK-a.

Analiza rezultata deskriptivnih pokazatelja iz kategorije *Učestalost provedbe nastave TZK* učitelji/ce razredne nastave procjenjuju da je učestalost provedbe nastave TZK-a za sve čestice su procijenjene vrlo visoko što ukazuje na činjenicu da učitelji razredne nastave gotovo uvijek nastavu TZK provode 3 puta tjedno u 1. – 3. razredu, odnosno 2 puta tjedno u 4. razredu. Iz kategorije *Korištenje metoda rada i metodičkih organizacijskih oblika rada* učitelji/ce razredne nastave procjenjuju jednako kao i gotovo sve metode rada i metodičkih organizacijskih oblika rada osim korištenja dopunskih vježbi koje su procijenjene kao visoke.

Analizirajući rezultate deskriptivnih pokazatelja iz kategorije *Korištenje prostora i nastavne opreme* učitelji/ce razredne nastave procjenjuju da kod korištenja nastavne opreme i rekvizita kao vrlo visoke su procijenjene provođenje nastave na otvorenom i korištenje rekvizita te korištenje sprava visokom. Iz kategorije *Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje* tvrdnje se procjenjuju kao vrlo visoke što potvrđuju činjenicu da učitelji/ce razredne nastave redovito prate odgojno-obrazovnim učincima rada svojih učenika te o istim na vrijeme i redovito obavještavaju roditelje svojih učenika o njihovim postignućima. Analizom rezultate deskriptivnih pokazatelja iz kategorije *Programiranje i pripremanje* pronalazimo u tri kategorije: vrlo visokoj (za prilagođavanje potrebama učenika i obrađivanje 2 ili više nastavnih tema u jednom satu), visokoj (za metodičku pripremu za sat TZK) te osrednjoj (za pisanje nastavne pripreme i vođenje pregleda rada TZK-a). Dobiveni rezultati zaista potvrđuju činjenicu na terenu u učiteljskoj praksi.

Učitelji razredne nastave ističu kao jedan od otežavajućih faktora za provedbu nastave TZK nezadovoljavajući status predmeta TZK u školi i društvu, (Šumanović i sur., 2016). Barroso i sur.,(2005) u istraživanju provedenom na nastavnicima TZK u osnovnim školama kao jednu od važnijih utvrđenih prepreka za kvalitetnu provedbu nastave TZK ističu nizak prioritet TZK u odnosu na druge predmete dok druga ranija istraživanja spominju marginalizaciju predmeta TZK (Pišot i sur., 2014; Rink, 2013).

Povezanost kinezioloških kompetencija učitelja, socijalne podrške i materijalnih uvjeta rada s učestalošću provedbe nastave TZK-a.

Provedene regresijske analize pokazale su da podržavajući čimbenici značajno pridonose predviđanju učestalosti provođenja nastave TZK-a 2 puta tjedno u 4. razredu osnovne škole dok za učestalost provođenja nastave 3 puta tjedno (od 1. do 3. razreda) nisu statistički značajni.

Na temelju provedenog istraživanja i usporedbe s rezultatima ranijih istraživanja zaključujemo da je prva hipoteza djelomično potvrđena, uglavnom za nastavu od 1. do 3. razreda, 4 od 6 kompetencija su statistički značajno povezane s učestalošću provođenja nastave TZK-a. Druga hipoteza da postoji statistički značajna pozitivna povezanost materijalnih uvjeta rada u školi i učestalosti provedbe nastave TZK-a, odnosno da učitelji koji materijalne uvjete procjenjuju boljima, učestalije provode nastavu TZK-a nije se potvrdila. Niti jedan od Spearmanovih koeficijenata između učestalosti i materijalnih uvjeta nije statistički značajan. Treća hipoteza da postoji statistički značajna pozitivna povezanost socijalne podrške i učestalosti provedbe nastave TZK-a odnosno da učitelji koji procjenjuju da imaju veću socijalnu podršku u školi češće provode nastavu iz TZK-a također je djelomično potvrđena. Četvrta hipoteza da su kineziološke kompetencije, materijalni uvjeti rada i socijalna podrška statistički značajni pozitivni prediktori učestalosti provođenja nastave TZK-a je djelomično potvrđena za učestalost provedbeni nastave u 4. razredu 2 puta tjedno dok na učestalost provođenja nastave TZK-a od 1. do 3. razreda nije potvrđena.

Nakon provedenog istraživanja možemo utvrditi i nedostatke istraživanja: mali broj ispitanika tj. reprezentativniji uzorak po županijama i uvrštavanje kategorija za daljnja ispitivanja kao što su: „tjelesna i zdravstvena obilježja“, „važnost nastave tjelesne i zdravstvene kulture“ i „stav prema poučavanju tjelesne i zdravstvene kulture“.

Zaključak

Analizirajući rezultate istraživanja zaključujemo da se velika većina učitelja smatra kompetentnim za provedbu nastave TZK ističući najviše svoje metodičke kompetentnosti izvođenja nastave. Nadalje, većina učitelja uglavnom se slaže da su roditelji njihovih učenika zainteresirani za kvalitetnu provedbu nastave TZK, što može biti jedan od važnijih čimbenika u motivaciji učitelja za kvalitetnu provedbu nastave TZK. Za socijalnu podršku učitelji ističu dobru suradnju s ostalim učiteljima i ravnateljima škola. Ako uzmemo u obzir činjenicu da je zadaća Agencije za odgoj i obrazovanje organizacija i provedba redovitih stručnih usavršavanja prema dobivenim podacima zaključujemo da učitelji razredne nastave ne percipiraju ponuđene edukacijske programe. U

Republici Hrvatskoj i dalje postoje velike razlike između škola kada je riječ o materijalnim uvjetima rada, korištenju nastavne opreme i rekvizita koje utječu na provedbu nastave TZK-a. Rezultati istraživanja pokazuju da učitelji razredne nastave gotovo uvijek nastavu TZK provode 3 puta tjedno u 1. – 3. razredu, odnosno 2 puta tjedno u 4. razredu te da redovito prate odgojno-obrazovne učinke rada učenika, dok ističu svoje nezadovoljstvo lošim statusom predmeta TZK u školi u odnosu na ostale odgojno-obrazovne predmete.

Dobiveni rezultati istraživanja koristit će za donošenje odluka vezanih uz razvoj kinezioloških kompetencija, unaprjeđenje prostora za provođenje nastave TZK-a te unapređenje programa za stručna usavršavanja kao i dodatne edukacije učitelja/ica razredne nastave za provedbu TZK-a u primarnom obrazovanju.

Literatura

Badrić, M. (2017). Analiza kurikuluma tjelesne i zdravstvene kulture. In *Sedma međunarodna konferencija "Sportfiske nauke i zdravlje" Zbornik radova* (p. 16).

Barroso, C. S., McCullum-Gomez, C., Hoelscher, D. M., Kelder, S. H., & Murray, N. G. (2005). Self-reported barriers to quality physical education by physical education specialists in Texas. *The Journal of school health*, 75(8), 313-319.

Hanushek, E. A., i Rivkin, S. G. (2007). Pay, working conditions, and teacher quality. *The future of children*, 69-86. doi:10.1353/foc.2007.0002

Kelly, M., Grenfell, M., Allan, R., Kriza, C., i McEvoy, W. (2004). European profile for language teacher education: a frame of reference. Final report. A report to the European Commission Directorate General for Education and Culture.

Kunter, M., Frenzel, A., Nagy, G., Baumert, J., i Pekrun, R. (2011). Teacher enthusiasm: Dimensionality and context specificity. *Contemporary Educational Psychology*, 36(4), 289-301. doi:10.1016/j.cedpsych.2011.07.001

Kyriakides, L., i Tsangaridou, N. (2008). Towards the development of generic and differentiated models of educational effectiveness: a study on school and teacher effectiveness in physical education. *British Educational Research Journal*, 34(6), 807- 838. doi:10.1080/01411920802041467

Milić, M., Radić Hozo, E., Maulini, C., De Giorgio, A., and Kuvačić, G. (2022). "What Is the Place of Physical Education among the Teaching Priorities of Primary School Teachers? An Empirical Study on Importance, Qualification and Perceived Teachers' Competence, *Education Sciences* 12(9): 613. <https://doi.org/10.3390/educsci12090613>

Miller, A., Eather, N., Gray, S., Sproule, J., Williams, C., Gore, J., i Lubans, D. (2017). Can Continuing Professional Development Utilizing a Game-Centred Approach Improve the Quality of Physical Education Teaching Delivered by Generalist Primary School Teachers? *European Physical Education Review*, 23(2), 171-195.

Mišigoj-Duraković, M., sur. (1999). *Tjelesno vježbanje i zdravlje*. Grafos; Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb.

Neljak, B. (2013). *Kineziološka metodika u osnovnom i srednjem školstvu*. Gopal.

Pašalić, K. (2009). Stavovi i akademske kompetencije učitelja razredne nastave unutar nastavnog predmeta tjelesna i zdravstvena kultura (magistarski rad). Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Pavin, T., Rijavec, M., i Miljević-Ridički, R. (2005). Percepcija kvalitete obrazovanja učitelja i nastavnika i nekih aspekata učiteljske i nastavničke profesije iz perspektive osnovnoškolskih učitelja i nastavnika.

Petračić, T. (2023). *Povezanost nekih odrednica rada i kvalitete provedbe nastave tjelesne i zdravstvene kulture u primarnoj edukaciji* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Kinesiology).

Pišot, R., Plevnik, M., & Štemberger, V. (2014). Effective Teaching in Physical Education: Slovenian Perspective. *Research Quarterly for Exercise & Sport*, 85(2), 153-156.
doi:10.1080/02701367.2014.904715

Phillips, D. A., & Carlisle, C. (1983). A comparison of physical education teachers categorized as most and least effective. *Journal of teaching in physical education*, 2(3), 55-67.

Rajić, V., i Lapat, G. (2010). Stavovi budućih učitelja primarnog obrazovanja o cjeloživotnom učenju i obrazovanju. *Andragoški glasnik: Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, 14(1.(24)), 57-63.

Rink, J. E. (2013). Measuring teacher effectiveness in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 84(4), 407-418. doi:10.1080/02701367.2013.844018

Šumanović, M., Tomac, Z., & Košutić, M. (2016). Primary school teachers' attitudes about difficulties in physical education (PE). *Croatian Journal of Education*, 18, 177-191.
doi:10.15516/cje.v18i0.2165

Ward, P., Kim, I., Ko, B., & Li, W. (2015). Effects of improving teachers' content knowledge on teaching and student learning in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 86(2), 130-139. doi:10.1080/02701367.2014.987908

Yıldizer, G. & Munusturlar, S. (2022). Differences in perceived physical literacy between teachers delivering physical education in schools: classroom teachers vs physical education teachers, *Physical Education and Sport Pedagogy*, 27(6), 626- 639,
<https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1932784>

Teaching (Today for) Tomorrow:

Bridging the Gap between the Classroom and Reality

3rd International Scientific and Art Conference
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb in
cooperation with the Croatian Academy of Sciences and
Arts

Implementation of physical and health education in primary education

Abstract

The goal of this quantitative research is to examine the opinions of classroom teachers about the frequency of physical and health education in primary education and the role of teachers' kinesiology competencies, social support, and material working conditions necessary for the implementation of physical and health education in primary education. On a sample of 141 subjects of classroom teachers from several counties of the Republic of Croatia in the school year 2023/2024. who work in home and district schools, the hypotheses of the connection between the kinesiology competences of teachers, material working conditions and social support with the frequency of implementation of physical and health education classes in primary education will be tested. For the purposes of this research, the TZK 99 questionnaire (Petračić, 2023) was modified, which contains three parts, i.e. the factors are divided into three categories: 1) kinesiological competences, 2) social support and 3) material working conditions, and the answers will be done on a Likert scale. Descriptive statistical indicators were calculated for all variables, while the association between certain factors and the frequency of physical education classes was determined by correlation analyses, and the contribution of kinesiology competencies, social support and material working conditions to the prediction of physical and health education classes in primary education was determined by hierarchical regression analysis. Given that there are home and regional schools in the Republic of Croatia and their equipment differs from county to county, different results are expected in terms of material working conditions and social support.

Key words:

lifelong learning; kinesiology competences; TK curriculum; physical exercise; classroom teachers

Revizija #6

Stvoreno 6 svibnja 2025 19:54:02 od Marijana Kardum

Ažurirano 21 svibnja 2025 08:21:03 od Martina Gajšek